СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК UKRAINIAN DAILY
УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.
OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.
ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLIII. Ч. 266. Джерзі Сіти, Н. Дж., четвер, 14-го листопада 1935. — VOL. XLIII. No. 266. Jersey City, N. J., Thursday, November 14, 1935 THREE CENTS

РУЗВЕЛТ ГОВОРИТЬ ПРО ПОПРАВУ ВІДНОСИН

НЮ ОРЛІЕНС. — Джесі Джовнс, предсідник Корпорації Фінансової Відбудови, предложив зібраній тут конвенції Американського Банкирського Союзу послание президента Рузвелта, в котрім президент каже, що в цілому краю видно виразно признаки оживлення економічних відносин. Президент думає, що період кризи й контроверзії вже скінчився та почався період справжньої відбудови й кооперації.

Банкири вислухали читання послания президента спокійно й оплескували тільки ті уступи в листі президента, в котрих президент говорив про силу й непохитність американської банкової системи.

УРЯД ХОЧЕ ДАЛЬШИХ ТОРГОВЕЛЬНИХ ДОГОВОРІВ.

ВАШИНҐТОН. — Секретар стейту заявив, що уряд старається в якнакоротшім часі полагодити торговельні відносини між Злученими Державами й іншими державами, як це він зробив з Канадою.

Уряд плянує торговельні договори з Еспанією, Голяндією, Швайцарією, Францією, Гондурасом і Ґватамалею. Уряд теж хотів би почати говорити про торговельний договір з Мексиком. Недавно тому уряд почав переговори з Італією, але Італія тепер занята своєю кампанією в Африці й не має часу говорити про торговельні відносини з Америкою.

КОРАБЕЛЬ РОЗБИВСЯ КОЛО ФИЛИПІНСЬКИХ ОСТРОВІВ.

МАНІЛА. — У неділю зполудня серед сильної бурі напоровся англійський товаровий корабель „Силвергейзел" на підводну рифу в проливі св. Бернарда. Корабель розрізався на дві части. Пасажири й моряки пробували ратуватися на ріжних предметах, забраних з корабля, а інші пробували доплисти до вистаючих з води скель.

В катастрофі згинули дві особи.

КАМПАНІЯ УРЯДУ ПРОТИ РЕКЕТІРСТВ.

НЮ ЙОРК. — У місцевім стейтовім суді відбулася розправа проти Сема Курленда й Сема Фейдена, на котрих свідки на слідстві проти позичкового рекету, яке ведуть спеціяльні присяжні, вказали як на провідників позичкового рекету. Вони позичали людям гроші, брали лихварські проценти, а коли довжники не могли на час заплатити довгу, їх тяжко побивали.

Перший з них признався судді, що брав за позичку в сумі 50 долярів 50 долярів проценту.

Обидвох признано винуватими. Засуд западе наступного тижня.

БОРОТЬБА ЗА НІМЕЦЬКУ СТАЛЬ.

ВАШИНҐТОН. — Справа купна німецької сталі на будову „Трайборо Бридж" у Ню Йорку опинилася вже перед федеральним урядом.

Проти цього закупна піднялися протести з двох боків. З одного боку запротестували американські фабриканти сталі, а з другого американські робітничі юнії, котрі на конференції Американської Федерації Праці ухвалили попирати бойкот німецьких товарів. Коли „влада будови моста" віднеслася в цій справі до федерального уряду, то секретар внутрішніх справ Ікес сказав, що справу має вирішити „влада будови моста" та не передавати відповідальности на федеральний уряд.

ЛЕТУН ПРО СВІЙ ЛЕТ У СТРАТОСФЕРУ.

КИМБЕЛ (Савт Каролайна). — Капітан Орвил Андерсон, пільот бальону, на котрім він і капітан Алберт Стівенс піднеслися на висоту 74,000 стіп угору, подав ґазетам свій опис подорожі.

Він приходить до переконання, що вони могли би ще були взнестися безпечно яких 5,000 стіп. В ґондолі бальона, замкненім з усіх боків, температура ніколи не спадала понижче 23 ступнів Фаренгайта. Зате термометер поза ґондолею нотував раз 78 ступнів Фаренгайта нижче зера.

Найбільше труднощів підчас лету бальоністи мали тоді, коли їм треба було підняти бальон понад дерева околичних горбів. Зрештою все йшло за пляном. До висоти 15,000 стіп всі інструменти висіли під ґондолею. На тій висоті летуни втягнули їх у середину, щоб їх уживати. Діставшися на висоту 72,000 стіп, Андерсон пробував пізнати зорі, але не міг їх побачити. Небо виглядало темносинє з порпоровою підмішкою. Інструменти працювали знаменито.

Інструменти й записки летунів відослано для розсліду до Інституту Френклина в Філядельфії.

ЗНАЙШЛИ СПОСІБ ВІДКРИТТЯ БОЛЯКА НА МОЗКУ.

НЮ ЙОРК. — На зборах Нюйорської Академії Медицини читав д-р Чарлз Елсберг відчит про знайдений ним спосіб відкривати без помочі промінів „екс" боляки на мозку, навіть такі малі, що їх проміні „екс" не можуть відкрити. Спосіб полягає на „винюхуванню" боляків відповідними інструментами.

Приявні лікарі називали винахід епохальним.

ТРАГІЧНА СМЕРТЬ 3 БАНДИТІВ І 4 ПОЛІЦАЇВ.

Дня 5. жовтня ц. р. на південь від містечка Арран, Саск., при манітобській границі, яких сто стіп від дороги знайшли трупи двох замордованих поліцаїв: К. Дж. Шава з державної поліції і муніципального констабля Вілліяма Вейнрайса. З доходжень показалося, що обидва поліцаї заарештували трох бандитів, а саме: Йосифа Посникова, Івана Калмикова і Петра Войкина під замітом вломів до околичних склепів. У часі, як поліцаї відвозили арештованих автомобілем до містечка Арран, вязні скористали з неуваги поліцаїв, постріляли їх і трупи побитих позатягали в корчі, а самі пустилися втікати через Саскачеван і Алберту у Скалисті Гори. Вони переїхали 650 миль і дісталися в околицю Бенф, в Алберті. Повідомлена про втечу бандитів і убийників альбертійська поліція обставила всі дороги, що ведуть у гори, де скрилися бандити. Два поліцаї Дж. С. Гарисон і Т. С. Валас, стрінулися з бандитами, як ті їхали автомобілем, що вони його взяли від поперед помордованих двох поліцаїв. Між бандитами і поліцаями прийшло до виміни стрілів, при чім згинув Йосиф Посніков, а два поліцаї були тяжко поранені. Вони обидва померли у шпиталі в Кенмор, Алберта.

Після того двох осталих бандитів, а то Войкина і Калмикова, стрінув у лісі лісовий сторож Нейж і обидвох їх смертельно вистрілами поранив. Поранених бандитів відвезли до Бенф, де вони також померли.

Побиті бандити є молоді хлопці, фармерські сини з околиці Арран, Саск., духоборського походження. Їх батьки, духобори, а таксамо всі люди, що їх знають, уважали їх за порядних людей і ніколи не бачили у них наклону до злочину. Молоді духоборські злочинці породилися і виховались у Канаді.

ВИНАЙШОВ СПОСІБ НЕДОПУЩЕННЯ ДО ЕКСПЛЬОЗІЇ ҐАЗОЛІНИ.

Віліям Генрі Горн у Винипегу демонстрував перед міськими й провінціональними урядниками, членами торговельної ради й репрезентантами ґазоліновиx компаній свій спосіб, який недопускає до експльозії ґазоліни в посуді.

Він узяв одноґальонову посуду доброї ґазоліни, запалив її, кидав нею по землі і перевертав. Ґазоліна горіла, полумінь вискакувала високо вгору, але експльозії не було.

Винаходом Горна є довга охоронна сіткова рурка, яка сягає від шийки посуди малощо не до дна. Вона здержує наглий вибух ґазоліни.

УКРАЇНСЬКА РАДІОСТАЦІЯ.

Чехословацький уряд рішив вибудувати в Банській Бистриці коло Ужгороду на Закарпатті радіостацію. Програма її авдицій буде українська. Хоч на українських землях під Польщею є понад 6 міліонів населення (на Закарпатті lіш міліон), то львівська радіостація лише вимково і то в дорозі ласки вставить урядироди якусь „нешкідливу" українську точку. Зате вся польська програма тої стації має особливо „патріотичний" характер.

РОЗКАЗУЄ ПРО ЖІНКИ В НІМЕЧЧИНІ.

Пані В. Масіґ, з Реджайни, Саск., яка вернулася недавно з вісім-місячної візити до свого рідного краю, Німеччини, оповідає про відносини жінок у тім краю. Вона каже:

„Жінки в Німеччині вернулися до своїх домашніх занять і є вдоволені з того. В краю є спокій, усі працюють і всі є одушевлені. Мені тяжко пояснити вам, як чудово там усе виглядає.

„Замужні жінки лишили свої заняття поза домом і мужчини є тепер при роботі, де вони повинні бути. Поголоски, що жінкам заборонено вживати прикрас лиця, є неправдиві. Косметики є, коли хто їх бажає, але більшість жінок не потребує їх. Вони ходять багато і переводять багато часу на свіжім повітрю, тому виглядають здорово, шкіра їх чиста, а лиця рожеві.

„Ніхто не робить ніякого лиха Жидам. Навпаки, у всіх бесідах, які я чула, бесідники відраджували лихе відношення до Жидів.

„Колиб люди могли лиш побачити Німеччину, то в часописах не булоб таких байок про неї. Табори провадяться дуже примірно як для хлопців, так і для дівчат.

„У Німеччині народнє добро ставлять вище від особистого і всі бачать, що Гітлер зробив, і помагають йому. Нема там стільки жебраків, як колись бувало.

„Безробіття зредуковано до мінімум. А знаєте, як вони це зробили? Відмовились дати одного цента допомоги даром, хіба за роботу. Це дає людям їх давню гордість. Я чуюся знов людиною, кажуть вони.

„Всі люблять Гітлера. Коли слухаєте його, то відчуваєте велику його чесноту, щирість і постанову. Він жиє примірно і попросту. Всі з одушевленням глядять на нього. Численні топи народу стоять годинами, щоби побачити його. Ціла нація глядить на одного чоловіка".

„БРАТСТВО ДОБРОЇ СМЕРТИ".

„Братство доброї смерти" викрили в Ріо де Жанейро. Його членами були люди, нотовані в поліції за ріжні злочини, як крадіжі, вбивства, тощо. Підчас ревізії знайшли теж статут таємничої організації. Згідно з постановами цього статуту члени братства мали вбивати людей, щоб таким чином заощадити їм прикростей на цій землі. Цікаве те, що ніякий з тих „альтруїстичних" членів братства не відобрав собі життя, щоб самому собі зменшити прикрости, звязані з життям.

ЯПОНЦІ ДО БРАЗИЛІЇ.

З Токіо повідомляють, що незадовго має бути створене нове еміґраційне товариство з капіталом одного міліона ен, на зразок могутнього Інституту Промислового Амазонія. Це товариство, що має піддержку японських промислових і фінансових кругів, наміряє що року поселювати в Бразилії по 50 японських родин.

МОЛОДЯТА, ЩО МАЮТЬ 173 РОКИ.

Бельгійські часописи пишуть, що в Брюселі відбувся шлюб пари молодят. Він мав 85 літ, вона 88. Значить обоє разом мають 173 роки.

ЧОЛОВІК І ЖІНКА ЖЕРТВАМИ ВОГНЮ.

Пані Мирон Мельник наливала ґазоліни до лямпи в своїм домі в Саскатуні, Саск. Недалеко світилася нафтяна лямпа. З тогс повстала експльозія, яка перемінила паню Мельник у смолоскип. Вона вискочила вікном і качалася по землі. Все шматтяна ній згоріло і части тіла припеклися.

Чоловік її скочив до хати, щоб ратувати діти, а було їх шестеро. Сусіди витягнули його шнуром з вогню, а потім виратували діти.

Пані Мельник померла в шпиталі, а недовго по ній помер її чоловік. Двоє наймолодших дітей також знаходяться в шпиталі в критичнім стані. Решту дітей забрали сусіди.

Мельник був маючим фармером. Управляв три секції землі. Пять літ тому родина втекла з хати перед вогнем.

НОВЕ ДОСЯГНЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ЛІКАРЯ.

В останньому числі московського медичного журналу „Саветская Хирургія" надрукована статтяукраїнського вченого, проф. Степаненка, про дві переведені ним операції зшивання живого серця.

Першого пацієнта доставили до лікарні з раною від ножа в серці. Хірург, приспавши раненого, розкрив йому грудну клітку, витяг серце наверха й підпер його держалом. Лежачи на розтягнутих тканках, мов на вітрилі, серце не переставало битися. Хірург скоро наложив шви, вложив серце на місце й закрив рану. На семий день по операції появився в нього, як її наслідок, нертовий розстрій. Та тревало це недовго, бо на восьмий день по операції ранений вийшов з лікарні вповні здоров.

В другому випадку зашив проф. Степаненко рану в серці якогось фризієра, що позатим дістав 14 ударів ножа. Підчас зашивання серця операційна голка зломилася, вслід за чим кров бухнула з рани. Та зручний хірург зумів скоро опанувати ситуацію й зашити серце в пору. Оба ці випадки належать до вимкових у хірургії й тому медичний світ дивиться з подивом на нашого земляка.

ОБРАЗИЛИ РУСИНІВ.

Чеські кольоністи Фр. Павлиція і Вацлав Чаславка образили на засіданню громадської ради в Бовтраді (Закарпаття) наш нарід виразами „Русини воли", „Русини злодії". Прокуратура потягла їх за це до відповідальности. Обох обвинувачених засуджено умовно на 200 Кч. грошевої кари.

ЗАМІСЦЬ МЕДВЕДЯ ЗАСРІЛИВ ПРИЯТЕЛЯ.

Відомий „равбшіцер" Василь Яблонецький з Ясіння (Закарпаття) минулого року в осени застрілив оленя, часть мяса поніс додому, а решту сховав у кущах. Коли другого дня прийшов з товаришами по мясо, почув, що над мясом хмиз (ріща) тріщить. Було мрячно і досить темно. Яблонецький, думаючи, що то медвідь, вистрілив. Почувся страшний крик. Підбігли вони туди і побачили, що замісць медведя застрілили Степана Тафійчука, що на місці сконав. — На днях ту справу розбирав вищий коршунський суд і видав присуд 6 місяців тюрми за недбальство, що спричинило смерть.

ПЕРШІ ПОБІДИ ЕТІОПЦІВ

АДІС АБАБА (Етіопія). — В офіційнім етіопським комунікаті подано, що етіопські частини осягнули незначні побіди над італійськими частинами на обидвох фронтах: північнім і полудневім. Кажеться, що бої були дуже завзяті й криваві. Етіопці захопили 4 італійські тенки і два панцирні автомобілі. Вбито 6 італійських офіцирів, як теж значне число етіопських жовнірів, що служать в італійській армії.

ЗАПОВІДАЮТЬ ВЛАСТИВУ БИТВУ.

АДІС АБАБА. — Етіопські військові круги твердять, що воєнні операції відбуваються згідно з передбаченим пляном. За кілька днів готово прийти до першої великої битви. Відбудеться вона десь недалеко здобутого Італійцями міста Макале. Досі, кажуть Етіопці, назагал не було ще властивої війни, ні битви. Вони певні, що осягнуть побіду. Бояться тільки того, що та побіда готова бути окуплена дуже великими втратами по їх боці, бо годі буде здержати Етіопців від атак. Кажуть далі, що їхне військо, як і населення, уже привикло до тенків, машинових крісів та наїзду літаків і бомбардування згори. Етіопські частини вже тепер ставлять усюди Італійцям сильний опір і спинюють дальший наступ італійських військ. Кажуть далі, що італійські жовніри вже пізнали етіопських фанатичних жовнірів і тому при найменшім захитанні боєвої лінії втікають, бо бояться попасти в етіопський полон.

АРМІЯ ЕТІОПЦІВ МАЄ 550,000 ЖОВНІРІВ.

РИМ. — Обчисляють, що етіопський король уже змобілізував до оборони краю армію, що має яких 550,000 жовнірів.

Італійці концентрують тепер усі свої більші сили на те, щоб здобути важний стратеґічний пункт: місто Гарар.

ІТАЛІЯ ВІДГРОЖУЄТЬСЯ.

ЛОНДОН. — Ледви чи Англія відповідатиме на італійську ноту, яку вручив італійський амбасадор Діно Ґранді, а в якій Італія заповідає, що буде відплачуватися бойкотом усім тим державам, що будуть за санкції проти Італії.

ПАРИЖ. — У Франції не дуже то хвалять собі італійський протест проти санкцій, получений з погрозами. Кажуть, що Італія поступила не дуже щасливо, розсилаючи ті погрози.

БЕРЛІН. — Міністерству заграничних справ вручено італійську ноту проти санкцій і з погрозами, але тільки так „для інформації", бо вона на ділі до Німеччини не відноситься. Італія надіється, що буде далі з Німеччиною в торговельних зносинах.

ПРОТИЯПОНСЬКИЙ НАСТРІЙ У КИТАЮ.

ШАНҐГАЙ (Китай). — Нема дня, щоб не було якогось вибуху ненависти проти Японців. Почалося це від убийства японського моряка. А тепер кождого дня вибивають вікна в японських склепах, а навіть побивають і обкидають камінням японські діти. Це протест Китайців проти зазіхань Японії на Китай. Інші кажуть, що властиво не знати, хто це спровокував ті всі вибухи, які можуть кінець кінцем довести до японської військової інтервенції й нового міжнародного заколоту.

ЗАБОРОНЯЄ ВИВОЗИТИ СИРІВЦІ.

БЕРЛІН. — Два дні передтим, коли мають увійти в життя санкції проти Італії, Німеччина видала розпорядок, яким заказує вивіз сирівців. Не дозволяють вивозити за границі краю середників поживи, зокрема масла, маргарини, солонини, а далі алюмінію, ніклю, цинку, бронзу, заліза, манґану, а ще далі вовни, шкір і т. п.

ПРОТИ ЧУЖИХ ІМЕН.

РИМ. — По цілій Італії йде жива аґітація за те, щоб не вживати імен, які нагадують англійське, французьке, еспанське чи німецьке походження, а заступити їх чисто італійськими. Отже не можна буде далі вживати таких імен як "Мері", яке повинно бути заступлене італійським „Марія".

ПЕРЕГОВОРИ ПРОДОВЖУЮТЬСЯ.

РИМ. — Яке напруження не панувалоб між Італією й Англією, англійський амбасадор далі переговорює з Мусолінієм і відбуває з ним кождого дня конференції, що тревають цілими годинами. Далі дебатують над тим, щоб Англія забрала трохи кораблів з Середземного моря, а Італія щоб зменшила свою армію в Лібії, в Африці.

НЕМА СЛІДУ ПО СЛАВНІМ ЛЕТУНІ.

РАНҐУН (Бурма).—Англійська королівська летунська ескадра шукає від кількох днів славного летуна, сера Чарлза Кінґсфорда-Смита, що пропав від пятниці. Вже нема надії на його виратування. Мусів десь розбитися на морі й там затонути.

ПРОТИ ОПОДАТКУВАННЯ ЦЕРКВИ.

ПОЗНАНЬ (Польща). — Польський кардинал Ґльонд є проти угоди з державою, на підставі якої требаб церкви платити податок. Каже, що церква може тільки добровільно зібрати на ту ціль жертви.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jeresy City, N. J. on March 30, 1911 under the act of March 3, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.
За оголошення редакція не відповідає.
Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016. 4-0807.
За кожду зміну адреси платиться 10 цент.ві
З Канади належит посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

WHO IS WHO

„Народна Воля", орган Українського Робітничого Союзу, в ч. 119, у статті під таким наголовком, намагається виявити правдиві імена тих кореспондентів „Свободи", що дописують зі старого краю, а підписують себе псевдонімами. Каже, що робить це на домагання своїх читачів, які пробували довідатися про правдиві імена від редакції „Свободи", але „вдовоявючої відповіді не дістали".

Зазначуємо з усією рішучістю, що не було такого випадку, щоб хто з наших читачів чи членів відносився до нас, з таким некультурним запитом і вимагав від нас зради редакційної тайни, а тимсамим і нарушення журналістичної етики. Крім того наші читачі знають, що часто наші статті з краю доходять до нас від наших кореспондентів ріжними дорогами. Вони не сумніваються, що за ті статті неодин наш кореспондент, якби його імя було відоме, пішов би до тюрми, а принаймні до Берези Картуської, особливо тепер, коли вийшли нові польські пресові закони.

І так воно в дійсности є. Нашій редакції є відомо, що один з наших кореспондентів був поставлений недавно перед польський суд за статті, які були друковані в нашій газеті, а яких авторство польська прокуратория йому приписала. Чиж тепер розкриванням імен кореспондентів маємо помагати польській поліції?

А другому нашому кореспондентові загрозила польська влада видаленням з Польщі — теж за статті, вислані до нашого органу. Які це кореспонденти — знає уряд У. Н. Союза.

Стверджуємо далі, що імена наших краєвих кореспондентів і заграничних діячів закривається на те, щоб не наражувати їх на польську тюрму. Зате імена ті тепер пробують виявити редактори „Народної Волі".

До цього мусимо додати ще таке мале пояснення. Як членство У. Р. Союзу на своїй останній конвенції заявилося за злуку цеї організації з У. Н. Союзом, то, як відомо, дебатовано над цею справою на нарадах екзекутив тих обидвох організацій і їхніх редакцій. При офіційній і неофіційній, але довірочній виміні думок була теж мова про те, як „обєднати" й обидва органи тих же організацій. А притім була мова і про кореспондентів. У тій довірочній дорозі при офіційнім і неофіційнім обговорюванні справи злуки обидвох організацій довідалися редактори „Народної Волі" й про декого з кореспондентів „Свободи", включно до одного з визначних соціялістичних діячів. Це було зроблено для добра справи злуки з виразним, хоч уже самозрозумілим застереженням, що тих імен не вільно ніде виявляти.

Ось так мається справа, а американська Україна і членство обидвох організацій зможуть нині пізнати, хто і як поступає в таких справах, або "Who is who".

Питає нас іще „Народна Воля" і за те, де перебуває п. Евген Коновалець. Відповідаємо: В нашій редакції нема таких, щоб колинебудь займалися шпіонським ремеслом. Крім того функції ті щодо Українців сповняє знаменито Москва і Польща. Саме тепер пишуть польські ґазети, що за Коновальцем розписала польська поліція стежні листи. Тож редактори „Народної Волі", як хочуть, можуть своїми запитами чи інакше допомогти поліції в тім пошукуванні. Бо коли йде про нас — це не наше ремесло.

О. Сновида.

ІДЕЯ І ФРАЗА

(Зприводу Етіопії).

Полеміка, яка здійнялася зприводу конфлікту між Італією й Етіопією, або між Італією й Лігою Націй, чи ще між Італією і Великою Британією, є дуже повчаюча. Особливо для нас, які ще не зовсім гаразд уміємо розріжняти ідею від фрази.

Отже насамперед дехто їде на „облудного Альбіона", який, мовляв, лише прикривається гуманними гаслами, а на ділі дбає тільки про свої егоїстичні інтереси: про озеро Тсана, про шлях до Індії і т. д. Тому то тепер той облудний „Альбіон" так і кричить за санкції, а чому не кричав, коли Японія підбивала Манджурію?

Гадаємо, що не Альбіон тут є облудний, а його напасники. Поперше, хто йому докоряє, що в одним випадку був за санкції, а в другім — ні? Докоряє Франція? А як робила та Франція? Так самісінько! Бо була за всякі санкції супроти Німеччини, і навіть воєнні санкції (заняти Рурщину), а проти Італії тих санкцій застосувати не хоче.

Не хотіла їх застосувати і супроти СССР, коли та підбила Грузію, скидаючи її національний уряд, офіційно визнаний Францією.

Дальше, чому Альбіон є облудний? Боронячи нетикальности озера Тсана, він боронить бавовняні плянтації Судану і Єгипту, які дають працю соткам тисяч родин у Ленкаширі і без яких ті родини засуджені на голодову смерть або на нужденне безробіття. Отже охорона тих родин, чи це вже такий страшний егоїзм? А характеристичне, що ті самі континентальні соціялісти, які докорять Англії тим егоїзмом, колиб їх ради послухали, і, скажім, Англія зложила руки, позволяючи Італії зайняти озеро Тсана, колиб за пару років, внаслідок нового конфлікту, Італія обезводнилаб Судан і Єгипет, а в Англії сотки тисяч родин викинутоб на брук як безробітних,— то перші соціялісти винуватилиб за це ту саму Англію, який тепер хочуть перешкодити запобігти такій евентуальности!

Це більш катастрофально уложилосяб економічне становище Британії, колиб, усадовившися в Етіопії, Італія перетяла англійський шлях до Індії. Чи боронити економічного добробуту міліонів людей є вже такий страшний егоїзм?!

А тепер, противники Італії... Вони виступають в обороні нещасної Етіопії в імени гуманности. Але чи в тім нема облуди? Чомуж ті самі гуманісти не виступають, скажім, в обороні України, де не тисячі людей гинуть внаслідок воєнних подій, а міліони — внаслідок мирної політики московського уряду? Чому там мовчить їх гуманність?

А втім, чому ми завше й у всіх випадках маємо виступати по стороні покривдженого? Ось напр. Туреччина Кемаля Паші геройськи боролася за свою незалежність проти Англії, Франції, султана і Греції і виборола собі її. І щож? Виборовши, стала приятелькою советської Росії, яка душить наш нарід; отже стала нашим ворогом... Чи маємо, в імя гуманности, симпатизувати з нашим ворогом?

Або уявім собі, що сторонники Етіопії, прихильники Ліги, вороги фашизму, бо це не оборонці гуманности, лише вороги фашизму, взяли гору. Припустім, що внаслідок санкцій і т. п, Італія зазнає поразки, що в ній як то все в таких випадках буває — вибухає революція, паде фашістівський лад і на його місце приходить... комунізм. Тоді дуже можливо, що такий комунізм затриюмфує у Франції та що єдиний фашистівський уряд в Европі, гітлеризм у Німеччині, теж завалюється... Що це значить у теперішніх обставинах? Це значить скріплення на Україні Сталіна, який за один рік коштував нас 8 міліонів тих, що згинули з голоду.

Чи розумно й доцільно бавитися в гарні фрази, наражаючи свої ідеї й існування свого народу на небезпеку?

Егоїзм... Егоїзм, який хоронить екзистенцію свого народу, не є ніякий егоїзм. Натомісь базікання про гуманність, яка шкодить свойому народові, це нікчемна й шкідлива фраза.

Нам треба подумати над тим усім. Бо ми завше гинемо за фразою і ніколи не керуємося життєвими інтересами власної нації.

Може приклад етіопської дискусії навчить нас хоч чогось...

БОЛЬШЕВИКИ БОЛЬШЕВИКАМИ...

Часто можна тепер зустріти в світі людей, що вірять у так звану еволюцію большевизму: буцімто вже прийшов час, коли російські комуністи з революційних Савлів обертаються в еволюційних, демократичних Павлів. Мовляв, небезпека війни з фашистівською Німеччиною перечеркнула всю попередню політику російських комуністів, підкопувала ґрунт під демократією в Европі в тій надії, що за тим прийде большевицька диктатура. Через те, як декому здається, московські комуністи почали вести політику „меншого зла", себто визнають, що для них ліпше мати діло із „малим злом" (демократією), як зі злом великим — фашизмом. Є в світі навіть такі „далекозорі" політики, які вважають теперішню советську диктатуру в Росії за найпевнішого „гаранта демократії в Европі та в цілім світі.

„Демократична" тоґа, що її натягають на себе московські деспоти, це не новина в російській історії. Ще розпинатель нашої України — цар Петро Перший писав у своїх маніфестах до українського народу 1708—1709 року, що він, цар, бореться за свободу „народу малоросійського", проти української козацької старшини і що, мовляв, „ніде під сонцем" нема такої вільности, яку мають Українці під владою православного царя. А чи цариця Катерина Друга не сприяла творенню політичної леґенди про те, що вона „боліє серцем" за недолю Українців під Польщею і співчуває гайдамацькому рухові на Правобережжі 1768 року? Правнук Катерини II., цар Олександер II., теж грав ролю „демократичного імператора" в Польщі, бо дарував польським селянам землю, сконфіскувану у польських панів, що брали участь у повстанні 1863 року. Отже й тепер, коли московський самодержець Сталін проголошує, що він „благосклонний" до демократичного устрою в країнах західньої Европи, хоч у себе прихильників демократії й свободи нищить тюрмами й розстрілами, то тут бачимо ту саму випробувану, традиційну московську політику облуди й підступу. Але людська простодушність така велика, що знаходяться завжди люди, які ловляться на московську „демократичну" вудку. Коли буржуазний демократ, французький міністер Еріо, захоплюється „великим реформатором" Сталіном, то це тільки повторення подібного випадку з апостолом великої французької революції 18. віку — фільсофом і письменником Вольтером, який їздив до Петербурга на поклін „ліберальній цариці" Катерині Другій. Московські комуністи, надягши „демократичну" маску, починають свій наступ передовсім проти робітничих юній і соціялістичних партій. Для того пущено в хід клич „единого фронту". Раніше комуністи, відмовлялися розмовляти з провідниками робітничих юній і соціялістичних партій, бо хотіли говорити з масами „через голові зрадницьких провідників". Соціялістів називали згірдливо „соціял-фашистами". Тепер комуністичні секції III. Інтернаціоналу всюди загорілися бажанням творити „єдиний фронт проти фашизму" з тими самими „соціял-фашистівськими" провідниками.

Треба зазначити, що в тих країнах, де вільний робітничий рух знищений фашистівською диктатурою, цей маневр Москви мав дотепер успіх. Переговори про „єдиний фронт" з комуністами ведуть соціялісти Австрії, Литви, Німеччини, Італії. Французські соціялісти також піддалися на спокусу „цивілізування дикунів-большевиків" і створили з своїми комуністами „єдиний фронт". Але в Англії, Голяндії, Данії, Швеції, Чехословаччині й Бельгії клич „єдиного фронту" з комуністами великого успіху не мав і не має. В цих країнах соціялісти відмовилися розмовляти з „своїми" комуністами чи з комуністами-делегатами Сталіна з Москви. Вони не вірять у „демократичність" московських диктаторів і не хочуть підривати до себе довіря в своїх масах будьяким контактом з комуністами.

Хоч Москва обертається „лицем ди демократії", проте не тяжко побачити, що це не більше й не менше, як провокаційний маневр для замилювання очей. VII. конгрес комуністичного Інтернаціоналу, що відбувся недавно в Москві, виразно зазначив свої умови „політичної єдности" з соціялістичними партіями. Це має бути: 1) вихід соціялістів із коаліційних урядів в своїх країнах (в Бельгії, Данії, Швеції та в Чехословаччині соціялістичні партії стоять при владі); 2) утворення „диктатури пролетаріяту в формі советів" через революційний переворот. Дальших „умов політичної єдности" комуністів з соціялістами не потребуємо наводити, бо й цих досить. Приняття цих умов малоб те значіння, що соціялістичні партії мусілиб стати партіями комуністичними.

Може це непорозуміння? Може Москва не вміла належно формулувати своїх умов „єдиного фронту" з соціялістичними партіями? Ніякого непорозуміння нема. Бувший голова Комінтерну, наш таки „землячок" Д. Мануїльський, цілком отверто пише про мету комуністичного клича „єдиного фронту" з соціялістичними партіями і робітничими юніями:

„Ми кидаємо цей клич у маси, бо комуністичний рух зміцнів так, що він може поставити перед собою вже не тільки завдання большевизації комуністичних партій, але й большевизацію робітничої кляси. В цьому політичне значіння єдиної партії". („Большевик", Москва, 30 вересня 1935).

Як бачимо з наведеного, Москва лишається Москвою, як була дотепер.

В. Р.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ.

Д. З., Нортгемптон, Па. — Не маєте найменшої слушности. Не він себе подає за Росіянина, а його подають. Цеж звичай у Москалів і Поляків уважати за своїх тих Українців, що покриваються славою на полі науки чи штуки. Тут в Америці ріжні критики, головно з жидівсько-російського походження, ще далі пишуть про українську пісню чи штуку як російську і ще далі називають „Росіянами" наших передових музиків, диригентів чи мистців. Проти цього треба протестувати, але не в українській ґазеті, а в тій американській, що так мильно подає.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

КЛІВЛЕНД, О. Сестр. Неп. Зач. Пр. Діви Марії, від. 112, подає до відома всім своїм членицям, що місячні збори відбудуться в неділю, 17. листопада, зараз по Богослуженню, в галі церковній. Просимо всіх прибути на ті збори, бо маємо важні справи до полагодження. Довгуючим членицям пригадуємо, щоб вирівнали свої довги, бо в противнім разі будуть суспендовані.

ТОЛІДО, О. Тов. ім. Тараса Шевченка, від. 165, повідомляє своїх членів, що звичайні збори відбудуться в неділю, 17. листопада, в годині 2-гій пополудні, в Інтернашенал Інститут в Ґ. В. К. А. Білдінг при Джеферсон та Одинацятій вул. Просимо всіх членів прибути на ці збори, бо маємо важні справи до полагодження. — М. Ковалисько, предс.; М. Білан, кас.; Марія Корнова, секр.

ГОРА З ГОРОЮ НЕ ЗІЙДЕТЬСЯ...

(Оповідання з воєнних часів).

Погідна і тепла осінь 1918 р. не тревала довго. В перших днях листопада повіяло морозним вітром, сніг припорошив землю і ненадійно прийшла зима.

Дошкулювала студінь. Тіло ще не навикло до зимна, а сирий холод проймав дрожжю не лише знесилену, хвору людину, але й здорового. А тут, куди не глянь, плентаються жовті як віск, висохлі і збідовані люди. Їх повно скрізь. Розлазяться як комашня, як муравлище. Одні відпливають на схід, інші на полудне.

Це нещасні полонені. Ніби ті пташки з вирію вертаються в рідні гнізда і падуть знесилені по дорозі.

День і ніч товпляться по двірцях та залізничих перестанках, роєм обліплюють поїзди, дахи вагонів, льокомотиви — аж ляк збирає дивитись. А скільки трупів залишається по дорозі: від студени, від голоду, від усіх тих страхіть тернистого, поворотнього шляху. Нещасні були ці полонені, що вертались з виголодніло Німеччини й Австрії. Вони вже і так виглядали на ходячих трупів, аж жах збирав, коли було на них дивитись.

Та були тоді часи, що мало хто звертав на це увагу. Дах горів над власною головою і нікому було над ними милосердитися. Зниялася тоді хуртовина, бухнула пожежа — нова війна на життя і смерть. Полонені, що всюди тинялися, що залягали двірці, затарасовували шляхи — видавалися страшною морокою, якої треба було якнайскорше збутися. Тому ніхто й не брав собі до серця жахливих мук усіх тих нещасних людей, того правдивого пекла на землі. Байдуже!... Нехай пропадають! — думав кожний. — Мало то вигинуло людей на війні, і ніхто їх не жалів. Каже приповідка: „Годі жаліти квітів, коли ліси палають".

На буковинськім пограничу стояла під той час невеличка застава, що берегла залізничого моста. Кілька стрільців, що були на цій стійці, спинювали Мадярів, що верталися з України, відбирали від них зброю, і були ніби тією найдалі висуненою полевою сторожею, якої завданням було пильним оком стежити, чи не підсуваються від Черновець Румуни.

Була це важка служба для ледви кількох вояків. День і ніч у поготівлю, на вітрі й холоді, заєдно з крісом у руці в найбільшім напруженню уваги і всіх нервів. Та стрільці видержували з повною посвятою на дорученому становищі, пильно й совісно виконуючи накази.

Командантом цеї мостової застави був десятник УСС, Софрон Василів, дуже обовязковий і гарний підстаршина ще з т. зв. старої війни. Це був зразок справжньої лицарської вдачі. Завзятий вояка, дисциплінований і рішучий у кожнім вояцькім ділі, а притому незвичайно лагідної вдачі, мягкий у поведінці і серця такого, як у дитини. Милосердився над усяким нещасним, любив кожному допомогти, а вже для товаришів зброї був як рідна мама.

Якогось одного разу під вечір, коли темінь залягала на землю і морозний вітер сіяв ледяними крупами, кидаючи їх цілими жменями в невиспані очі, помітив вартовий при мості якусь темну тінь, що, коливаючись від вітру, ніби підсувалася до застави.

— Стій! Хто йде?! — гукнула стійка.

Тінь не відзивалася.

— Стій, бо стріляю! — повторив удруге вартовий.

Тінь іще раз закрутилася, застогнала важко і, похитнувшися вперед і взад, повалилася як довга навпоперек залізничого шляху.

Стогін, ледви чутний, сконав десь у грудях. Затихло... Тільки телеграфічні дроти дивним сумом завивали на високих стовпах і сніг шелестів таємним шелестом.

— Що є? — відізвався десятник з вартівні, що притулилась під мостом у виді кількох кусників дошки та старих блях, що між ними ледви блимав недогаслий вогонь. — Що там сталося?...

Зпереду на мості відгукнувся вартовий і десятник одним духом побіг до нього.

— Ну, що...

— Якийсь чоловік!...

— Де?

— Он лежить напереді.

— Що він робив?

— Та ніщо. Ніби закрадався... Бог його знає!... Потім застогнав і повалився як колода...

Десятник підійшов ближче:

— То полонений. Вмирає, бідний... Гей, хлопці! — гукнув він на стрільців, що були під мостом. — А ходіть но котрий сюди, возьмемо того чоловіка до вогню, нехай обігріється.

Прибігли два стрільці, взяли один за ноги, другий попід руки і занесли нещасного полоненого під міст у затишок. Зараз же витягнув десятник поляву фляшку, в якій було трохи чаю з румом, підніс голову полоненого і на силу влив у нього трохи теплого плину.

Але полонений ледви дихав. Сціпенілі уста аж чорні, запалі глибоко очі виявляли з нього справжнього трупа. Догасав на очах.

Десятник став розстирати його снігом. Казав докинути до вогню дров, щоб гаряча полумінь огріла заскленіле тіло.

Нещасний звільна приходив до себе. Підводив поволі важкі повіки, став рухати рукою, ніби шукаючи чогось на грудях.

— Він буде жити, — сказав до стрільців десятник. — Тільки щоб де до якої хати його занести — положити на ліжко, і походити коло нього.

— Та хто буде коло нього ходити? Кому нині це в голові?—відізвався один зі стрільців.—Чи мало тих полонених по придорожніх селах? Гинуть, як мухи. Кожний щоб якнайскорше спекався такого гостя, а не то щоб приймав добровільно до хати. Пів Росії треба би понаприймати, стільки тих Москалів усюди.

— Москалів як Москалів — перебив десятник, вдивлюючись у пожовклого полоненого. — Не дивіться, що він у російській вояцькій шинелі; може це наш, Українець.

— Бородатий такий, не подобає на нашого — докинув байдуже стрілець.

— Щож то: як бородатий, то не може бути Українець? За такий довгий час могла йому борода й до колін вирости. А-ле знаєте що хлопці, — хвилину надумавшися, сказав десятник — скочить котрий до села, до тої баби, що ми в неї молоко вчора купували. Вона хитра і ласа на гроші. Нехай прийме хорого до себе, а я їй виджу. Дістане цукру трохи і соли. І грішми можу заплатити. Жаль, щоб людина марно загибала. Може в нього жінка й діти; сироти остануться...

Стрільці кинули по собі оком.

— Ну, котрий? — рішучо спитав десятник.

Кожний рвався до села: все то відрадніше побачити хату і людей; не то, що чисте поле.

Та заки десятник оглянувся, вже один, найцікавіший до всього, Семен Долиний, пігнав як куля по замерзлій оранині до села, що ледви мріло, повите сірою габою нависло сніжної мряки.

Таки тієї днини перенесли хворого полоненого на кватиру до села. Знайома господиня погодилася приняти його до себе та заопікуватися ним, поки не прийде до себе.

І дійсно, полонений почував себе з кожним днем краще. Огрівшись, він підвівся вже з постелі. Проте, хоч був іще доволі ослаблений, то не дав себе здержати від дальшої дороги та не хотів там лишитись бодай кілька днів у хаті. Нагірався до дому. Він розказував, що в нього жінка і донька, яких не бачив цілих три роки; вони там десь дожидають його й очі виплакали, не знаючи, що з ним діється.

Одного ранку збірав він свої манатки, попрощався з господинею та пішов у сторону мо-

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

КОРОЛЬ БИЗНЕСУ НА СУДІ.

Перед англійським судом у Лондоні відбулася розправа, в котрій суджено одно з найбільших американських автомобільних підприємств за те, що, мовляв, його директори заставили брехнями й погрозами уділовців продавати свої шери (уділи) в підприємстві.

Англійський суддя Аткинсон висказався гостро про бизнесові практики пізваних американських бизнесменів. Він ствердив, що вони вживали нечесних способів для свого збагачення. Пізвані в суд, вони не вагалися підняти проти позиваючих неоправдані закиди бизнесової нечесности з їх боку та пробували поперти ці закиди зізнаннями, які суд признав фальшивими.

Англійський суддя говорив тільки про пізваних американських бизнесменів, але серед англійської публики може тепер витворитись або утвердитись переконання, що суджений автомобільний маґнат не один практикує такі бизнесові звички, що таких бизнесових способів уживається в Америці загально, що суджений це типічний представник американських бизнесменів.

Певно, що Американці не будуть з такої слави вдоволені. Але хто цьому винуватий? Невжеж не вони самі розголошують кождого багача, що добився великого маєтку, як бизнесового генія та типічного представника американського бизнесу?

АМЕРИКАНСЬКИЙ БИЗНЕС І АНГЛІЙСЬКИЙ.

Англійський суддя не сказав нічого такого, що далоб основу Англійцям подумати, що в Англії бизнес ведеться інакше, але кожний може бути певний цього, що таке вражіння в Англії створиться або, як воно вже існує, утвердиться.

Люди, що вірять у це, знайдуть уже багато фактів, щоби піддержати таке переконання. Адже не так давно анґлійський міністер Болдвин говорив на зборах одного сталевого підприємства як його директор та вияснював уділовцям, чому директори підприємства не поспішилися продати уділів підприємства, поки уділи ще мали гарну ціну, коли директори знали, що підприємство не може довше давати гарних зисків. Так, говорив Болдвин, ми знали, що жадного не зможемо виказати зисків, але ми уділів не продавали, бо це булоб надужиттям довіря уділовців до директорів. Директори це так, як капітани корабля. Вони мають виходити з підприємства останні, а не перші. Як корабель затопиться, вони мають топитись, а не користати зі свого знання, щоб ратувати свою шкіру коштом інших.

Таку бизнесову мораль показував Болдвин і його співдиректори. Хочби навіть в Анґлії не було багато Болдвинів, всетаки здається, що мало є в Америці бизнесменів, які в подібній ситуації заховувалисяб у цей спосіб. Здається, що в Америці пересічний, типічний підприємець у такій ситуації не заховувавсяб як чесний капітан корабля, але як щур, себто перший утікав би з корабля, не дбаючи за інших.

ЗНАЧІННЯ БИЗНЕСОВОЇ МОРАЛІ.

Типічні американські бизнесмени держаться звичайно низької бизнесової моралі, бо вони переконані, що така низька бизнесова мораль не має ніякого практичного значіння. Себто, не може мати ніяких наслідків для бизнесу. Мовляв, бизнес має на ціли добути для бизнесмена гроші, а коли бизнесмен добув гроші, то що це кого обходить, яким способом він добув? Як він добув гроші, значить, він добрий бизнесмен, і на цьому кінець.

Та лондонська розправа відай дуже скоро переконає американських бизнесменів, що так воно не є. Вона зробить стільки злої слави американським бизнесменам, що чейже хтось з них пригадає собі на правило, про яке в Америці часто забувають, що „онести із де бест полисі".

ВПЛИВ БИЗНЕСУ НА ПОЛІТИКУ.

Хто знає, чи не важніший від впливу нечесних бизнесових способів на бизнес їх вплив на інші ділянки людського життя.

Коли взяти під увагу великий вплив бизнесу на політичне життя в Америці, хто знає, скільки за корупцію американського життя відповідає якраз корупція американського бизнесу.

Коли в бизнесі не вважається нічим злим добути гроші нечесними бизнесовими трактатами, чи можна дивуватися, що багато людей не осуджують політиків, що добувають собі гроші, чи вплив, чи посади, нечесними засобами? Чи дивуватися, що навіть політичні провідники так часто хитрощами позбуваються з організації людей, щоби не ділитися з ними політичними впливами, як організація росте? Як часто знову, коли рух або організація слабне, ті самі, що організацію починали, перші покидають рух або організацію та всею силою звертаються проти тих, що осталися вірні ідеї або організації? Словом, чи можна дивуватися, коли політичні провідники заховуються не як корабельні капітани, але як корабельні щурі?

Василь Сімович.

ОЛЕКСАНДЕР ПОТЕБНЯ

(Великий український мисленник-мовознавець).

Дня 10. вересня цього року минуло сто років, як у селі Перекопівці, роменського повіту на Полтавщині, народився один з найбільших українських учених і великий учений світу, окраса й гордощі нашого народу — Олекса Потебня. Це тільки наше тяжке політичне становище є причиною того, що його, потомка української козацької старшини, людину, що любила свій нарід, розсліджувала мову цього народу, що Потебню у світі знають як російського вченого. Професор харківського університету, Потебня мусів викладати в цім університеті по російському. Таксамо, живучи в часах нелюдських переслідувань українського слова, мусів друкувати свої твори російською мовою. Тимто російській науці легко було привластити собі Потебню, й за російським показом зробили з Потебні російського вченого на заході Европи. Автім, Потебня тут не є єдиний...

Життя Потебні плило спокійно, можнаб сказати — одноманітно, великих „бур" у нього не було. З природи спокійний, зрівноважений, на семому році життя кидає батьківський дім, кінчає 16-літнім хлопцем радомську гімназію (в Польщі) і приходить до харківського університету, спершу на правничий відділ, а далі на історично-фільольогічний. З Харковом ізвязана вся наукова діяльність Потебні. Спершу був він гімназійним учителем у Харкові, а далі — адюнктом (помічником), при катедрі східнославянських мов харківського університету й пізніш професором цього університету до кінця свойого життя. Помер 29. листопаду ст. ст. 1891. р. — і спочиває на харківському кладовищі.

Потебня полишив багато праць, і всі вони визначуються великою глибиною, хоч писані вони дуже звязко — Потебня не тратив багато слів для вислову своїх думок. Праці його торкаються — головно мовознавства. А тут треба зазначити два напрями в його діяльности. Його цікавив історичний розвиток мовних явищ, при чому не спускав він з ока так низки самих явищ у інших споріднених мовах, які він між собою порівнював. З цього погляду дуже важні для української граматики його „Замітки про українську мову". В цій праці, спираючись на дуже великий матеріял, він дав пояснення на багато явищ в українській звучні та відміні. Але куди важніші його твори, що торкаються справи, як повстала людська мова, та які відносини між людською думкою й словом (визначний твір „Думка й мова"). Людську мову розглядає Потебня як творчість. Коли людина говорить, то вона рівночасно і творить. Творять мову — одиниці, але й суспільства, а далі — народи. А через те, що спосіб думання в одиниць, у поодиноких суспільств і народів инший, то, й не диво, що всіх думки інший, мова — інша. З цього погляду велике значіння має мова при утворюванні того, що в народі зветься національною свідомістю, не кажучи вже про вагу мови якогось народу — для придбання освіти.

Та всеж треба мати на увазі, що при цьому всьому відносини між думкою й мовою в того самого народу можуть бути ріжні, відповідно до духового розвитку людей того народу. Ту саму думку можна висловлювати ріжними словами, і навпаки: звукові якогось слова можуть відповідати ріжні думки. Тай іще до того всі мовні явища треба розглядати не тільки з погляду того, що говорить, але і з погляду того, що слухає. Одне і друге — творчість, одне і друге — духова праця. З одного боку виступає — творча праця того, що якесь слово виповідає, з другого — того, що це слово старається схопити, зрозуміти так, як його розумів той, що слово висказав.

Таке саме ми бачимо при письменному творі, де письменник і читач відбувають таку саму працю: перший творить, другий силкується його зрозуміти. Отже думки Потебні на мову й на письменницький твір збігаються між собою, й це наш великий учений проводить у своїх працях.

Ті погляди на мову, її розвиток та завдання ми знайдемо в німецьких учених, та не тільки тих, що жили перед Потебнею (В. Гумбольд[1], Штайнталь[2]), але й тих, що жили пізніше за нього, (Г. Павль[3]), але дійшли до них без впливу нашого вченого. Ясна річ, що колиб твори О. Потебні були написані іншою мовою, не — одною зі славянських, та ще до того не були видані в дуже провінціяльних містах (н. пр., Вороніж), то його думки свого часу булиб здивували ввесь учений світ на заході Европи, й не потрібно булоб ученим Німцям доходити до них зокрема... Так тай він — перший і найбільший мовознавець-мисленник поміж усіми Славянами, й досі ніхто не дорівняв нашому вченому в тому, щоб так глибоко розуміти й розбирати мовні явища.

Щоб доповнити свою мовознавчу освіту, Потебня з допомогою міністерства освіти відбув наукову подорож до Німеччини та славянських земель, побув у Відні, був у Празі, у Львові. Та тільки довго в Галичині не довелося йому побути, бо це було після польського повстання 1863. р., місцева поліція запідозрівала його в тому, що він політичний агент і приневолила його покинути столицю Галичини.

Крім мовознавства, Потебня дуже цікавився народньою поезією, перед відїздом до Берліну відбув у народньому одягу подорож по Україні, пізнаючи на місці народний побут, звичаї й обичаї українського народу та збираючи народні пісні. Ніхто так, як він, не розумів народніх пісень, ніхто так, як він, не вмів їх розбирати й пояснювати. На збірник пісень Якова Головацького з українських земель колишньої Австро-Угорщини написав він дуже докладну критику, за яку дістав велике наукове відзначення. А думки, висловлені ним у цій критиці, думки звязані з його поглядами на мову, такі живі й такі цікаві, що, здається, ніколи не втратять своєї ваги. Найбільш цікаві вони тим, що там Потебня висловлює свої погляди на відносини між мовою й національністю. Займався він і найдавнішою українською піснею, що її записали чужинці („Дунаю, Дунаю, чому смутен течеш", записана одним Чехом 1587. р.), й дослідами над нашим чудовим „Словом о полку Ігореві".

З грошей, що їх Потебня діставав за свої наукові праці, він видавав твори українських письменників, що були звязані з його улюбленим Харковом: Квітки-Основяненка (1887—1890), Гулака-Артемовського (1888) та Івана Манджури[4] (1890). Видання ці дуже вартні, бо Потебня пододавав скрізь свої завваги, кожне слово в нього наголошене.

На жаль, сам він не діждався видань своїх творів за життя. Багато появилося аж по його смерти, зокрема його чудовий переклад на українську мову частини Гомерової Одисеї (1905) — алеж збірного видання його творів ми й досі ще не діждалися. Правда, учні Потебні приступили були 1925. р. до такого видання, алеж появився з нього тільки один том („Думка й мова").

Один з сучасних українських критиків, Яремій Айзеншток, висловив був 1928. р. таку думку, що, мовляв, „Потебню в нас проспали, як проспали багато українських геніїв" — і це правда. Алеж зовсім не відповідає правді те, що далі говорить той самий критик, що наче „т е п е р Потебня для нас є м и н у л е, почесне славне м и н у л е". Потебні ще ми не пізнали як слід, ще його не знаємо — для нас Потебня ще — майбутнє, коли появиться повний збірник його творів, коли докладно його пізнаємо... — („Життя і Знання").

1) Вільгельм Гумбольд, німецький мово-і природознавець (1768—1895), державний діяч; важний його мовознавчий твір про мову „каві" на острові Ява.

2) Гайман Штайнталь (Steinthal), німецький мовознавець (1823—1899), найважніший твір „Повстання мови".

3) Герман Павль (Paul), німецький мовознавець (1846—1921) — дуже важний твір „Основи історії мови".

4) Іван Манджура, український поет і народознавець (1851—1893), збірка поезій „Степові співи та думи", записи його казок та приповідок помістив Потебня у збірнику харківського історично-фільольоґічного товариства.

...та, щоб там стрінутися з десятником та подякувати йому за все добре, — за опіку, щире серце та виратування від певної смерти.

— Нема за що дякувати! — виправдувався ніяково десятник Василів, коли полонений стискав йому руку зі сльозами вдячности в очах. — Це людське діло поратувати нещасного. Миж свої люди: Гора з горою не зійдеться, а чоловік з чоловіком може...

— Та воно так, — покивавши головою, сказав полонений — все в божих руках! Але мені важко приходиться виповісти вам те, що почуває моє серце, бо не маю як віддячитися... Колиб трапилася добра нагода... може доведеться вам побувати в наших сторонах, то звідайте. Я недалеко від Збруча, в ново-ушиському повіті живу. Отроків село називається. Поступіть, будь ласка...

Десятник дав полоненому один хліб на дорогу та витягнув з кишені трохи дрібняків.

— Возьміть, дядьку, це вам у дорозі придасться.

— Ні, спасибіг! — відпекувався полонений — не можу, ви й так витратилися вже доволі на мене, а як я вам поверну...

— Нічого, колись віддасьте — наглив десятник і ледви силою вдалося йому впхати ці гроші. — Ви знаєте, які нині часи. Без сотика при душі з голоду пропадете, а мені всеодно грошей на війні не треба. Що з ними робити в полі?

Щиро розпрощалися обидва. Полонений дякував і стрільцям, що були на заставі, та довго махав рукою на відхідним, поки не щез у далині, подаючись у сторону колишньої бесарабської границі, в напрямку Хотина й Камянця Подільського.

Минали часи добрі й погані, сумні й радісні, звичайно як на війні буває. Десь під весну стягнули заставу з пограничного мосту і десятник Софрон Василів опинився знову в своїм курені, бо охорону румунської границі переняла на себе окрема погранична сторожа.

Курінь, у якому служив Василів, перейшов багато боїв та страхіть війни і літом, при відвороті, подався разом з армією на Велику Україну. Там, розділений на окремі вартові сотні, стояв залогою по містечках на Поділлю для зберігання ладу. Спершу важко приходилося давати собі зі всім раду, обзнайомитися з новими людьми та з новими обставинами. І народ тамошній не відносився зпочатку надто щиро до Галичан. Чулося часами навіть гіркі докори, мовляв: „чого вони тут прийшли", — але згодом усе наладналося й умовини життя покращали. Галичани стали почувати себе як удома, зжилися з людьми й було вже доволі гарно, якби не оте нове страхіття, цей жахливий тиф, що покотом клав нещасних людей, а невблаганна смерть не давала пощади.

У. Г. Армія перемінилась небаром в одну труплярню. Гинули стрільці як мухи, так, що ховати вже не було кому. Куди не глянь — трупи і хворі. Та найгірше лютувала ця пошесть у пізну осінь, під зиму, саме тоді, як доводилося частинам У. Г. А. відступати знову на схід і далі на полудне, в сторону Одеси.

Цей похід був жахливий. По дорозі залишилося безліч жертв, що значили шлях нової Голгофти і нізвідки не було порятунку в тому безнадійному положенні, бо не лише військо вигибало масово на тиф, але й цілі села навістила ця недуга. Не було хати в селі, деб не лежали хворі. Те саме діялось і по містах та містечках.

З сотні десятника Василева лишилися всього три стрільці. Решта, хто ще не вмер, тягнулися на трох возах у сторону Ялтуштова та Бару, де мали долучити їх до куреня.

Надворі була завернюха. Мокрий сніг ніссся хмарами, покриваючи вози, коней і людей грубою, зледенілою брилою снігу, так, що нещасні конiська ледви тягнули вози за собою.

Позаду за возами з трудом плентались ті три стрільці, а з ними і Софрон Василів, що був уже бунчужним і провадив рештки сотні, бо сотника давно вже в живих не стало, а два молодші старшини залишилися в Привороттю в лікарні.

Василів, ідучи, почував, що і йому вже приходить край: дрож проходила по тілі, горячка палила губи й темніло в очах. Він хотів присісти на фіру, та не було де. На кожнім возі лежали стрільці, як оселедці один поруч одного.

Василів добував останніх сил; у грудях спирало, давило щось за горло.

Вози переїздили якраз через якесь село. Василів пристав біля одної хати і хотів поступити напитися води. Та ледви повернувся у ворота, як в очах закрутилось, дивний шум почувся десь у голові і він, як довгий, повалився з ніг...

Люди, що стояли на дорозі, підійшли до нього та стали приглядатися з цікавістю.

— Ще молодий якийсь — відізвався хтось.

— От пропадають марно Галичани! — докинув старший дядько. — Шкода, а добрий народ...

Одні милосердились, інші покивували головами.

— Та що вдієш. Якби так інші часи. А то скрізь повно хворих і нікому заходитися тепер з чужим.

З хати вибігла дівчина, а за нею ще якийсь чоловік. Вони силкувались піднести хворого, що лежав безпритомний, важкий як колода.

— Що, ви його забираєте в хату? — питали сусіди.

— А щож, має тут загинути?.. Хібаж це не людина?

— Та людина, але клопіт з хворим. Брати такий тягар на свою голову...

— А поможіть но хоч занести хворого в хату! — звернувся він до двох молодих хлопців, що зараз же підняли хворого й понесли.

Майже цілу зиму пролежав Софрон Василів і щойно по Йордані підвівся з постелі. Важко переходив він цю недугу плямистого тифу, й тільки завдяки незвичайній опіці вратувався від смерти. Бо й справді, не знати, хто в тій хатині більше заходився коло нього: господар, господиня чи красуня, одиначка. Всі не опускали його з ока, всі раді булиб пташиного молока йому дістати, щоби подужав.

Аж якось по Йордані, коли вже Василів був цілком здоровий та одного вечора спімнув, що пора вже йому вибиратись, господар спитав його здивовано:

— А кудиж ви думаєте вибиратися?

— Шукати своїх... — відповів Василів, хоч у душі жалко ставало на саму згадку, що прийдеться покидати цю хату; і не так може хату, як господареву одиначку.

— Деж вам за своїми шукати? Хібаж ви не знаєте, що з ними діється? Хто не згинув, той карається десь між большевиками; інші розбрилися, куди очі несуть. І додому вам нікуди...

— Ой, правда! — притакнула господиня, позираючи на свою доню, що, зніяковівши, перестала прясти. Чи зле вам тут у нас, чи може хліба не стає? Є, Богу дякувати, ще його подостатком!...

— Дітей не маємо, — докинув господар — а донька в нас одиначка і так треба би когось брати у прийми. Я повернувся з війни, нездужаю, а без господаря не обійдеться. Останьтеся в нас. Ось моє щире слово й не лукаве, бо знаю, що й донька моя за тим. Що то довго балакати... Таке вже видно судилось і най Бог благословить!

І дійсно за два тижні поблагословили молодих у церкві.

Хто був цей господар, не важко догадатися. Це колишній полонений, що його вратував Василів від смерти на буковинському пограничі.

Як то кажуть: „Гора з горою не зійдеться, а чоловік з чоловіком може".

Л. Л.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ. Бр. св. Ів. Хрестителя, від. 270, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в пятницю, 15-го листопада, в годині 7:30 ввечір, в У. Н. Домі, 181-183 Фліт вул. Просимо членів прийти на ці збори, бо буде важна справа до рішення. Довгуючих членів просимо старатись вирівнати свій рахунок перед кінцем року, бо треба зладити річне справоздання. Хто з членів приєднає нового члена або впише дитину до У. Н. Союза дістане нагороду від У. Н. Союза. — Ст. Гладкий, предс.; Гр. Шустикевич, рек. секр.

ВІДОЗВА
ДО ОДНОСЕЛЬЧАН ЗІ СЕЛА СМОРЖЕ.

З рідного села наспіла до нас відозва від Комітету Будови Народного Дому в справі допомоги будові Народнього Дому. Відозву ту підписав виділ читальні „Просвіти", а також виділ Філії Товариства „Просвіта" в Сколім, який ще додає, що народня праця в Сморжім дуже гарно розвивається.

Жертви можна слати на ту ціль впрост до села, або на таку адресу:

Василь Максимів,
Germantown St., Ashland, Pa.

У відозві читаємо таке:

Витаємо Вас з рідної землі Божими словами: Слава Ісусу Христу! Желаємо Вам всього, хто що в Бога собі бажає, а ми тут молимо Всевишнього кращої долі і єдности для нашого українського народу, тут пригнобленого на рідній землі і для тих, що з причини всяких недостатків і нужди мусіли покинути рідну земличку та розїхались по світі, та щоби не було більше між нашим народом роздорів і щоби ми всі, де лише бється українське серце, зєднались в одно національне тіло та здобувши то, що недавно втратили, та щоби ми запанували на своїй рідній землі.

Ми, громадяни села Сморжого, оснуючи дня 15. лютого 1930 р. Читальню Т-ва „Просвіта" і провадимо її серед тажких обставин і трудноців до нинішнього часу. Найбільшим нашим клопотом і перешкодою в просвітній праці є те, що не маємо відповідного дому, де би ми могли помістити читальню. Тому і від влади маємо великі перешкоди, бо мусимо майже що місяця переносити читальню з одного місця в друге. Отже ми тепер рішили побудувати свій дім, в котрім би раз назавсіди містилася читальня. Одначе наші сили заслабі взятись до такого діла, тому, що наше село замаленьке, бо числить заледви 70 українських родин, з чого 20 родин таких, що жиють тільки з праці рук, так, що не можна від них вимагати нічого, крім праці при будові. Але не всі ще дадуть на будову, бо ще не всі зрозуміли ціль і добро просвіти. А для нас, що хочемо піддержати просвіту, повести її дальше, постаратись про свій дім затяжке діло, бо перше ніж зачнемо будову, мусимо придбати і купити площу під дім, бо і того не маємо. Та все далосяб зробити, колиб ми мали хоч трохи готівки в руках, а то ми приступаємо до будови без одного сотика (цента), бо таки віримо, що нам допоможуть добрі люди, що розуміють ціль просвіти. Ми, вибраний комітет, а заразом усі, що належимо до Т-ва „Просвіти", звертаємося до Вас, браття і сестри еміґранти, з горячою просьбою і сердечно просимо не відкинути нашої просьби, а займіться нею та допоможіть у вище згаданім ділі своїми щирими лептами, щоб і ми, громадяни села Сморжого, бачили себе також такими щасливими як інші. Щоб і ми нашу читальню умістили у своїм домі, як бачимо у сусідних селах, бо в нинішних часах чоловік непросвічений не може і не вартує на світі жити. Тож і Вас, браття і сестри, просимо горячо: не забувайте за Матір „Просвіту", котра всею силою старається витягнути наш нарід з багна темряви та показує шлях до свіла та кращої долі і допоможіть нам щиро в просвітній праці своїми жертвами, а Ваші жертви запишемо до читальняної хроніки, так, що не лише ми будемо згадувати Ваші добрі діла, але передамо з роду в рід. І це буде гарним приміром всім членам нашої читальні і громадянам села Сморжа і живою заохотою до дальшої жертвенної і успішньої праці. Зібрані гроші прошу переслати на руки касієра Комітету, п. Миколи Бугрія.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

Василь Букатчук, член тов. ім. Тараса Шевченка, 42 від. У. Н. Соза в Пасейку, Н. Дж., помер дня 31. жовтня ц. р. по чотирох місяцях недуги.

Покійний полишив одиначку, шістьлітню круглу сироту Олену, бо мати також померла тому шість років.

Покійний прожив 51 років, а був членом У. Н. Союза 20 років. Походив з села Кобаки, повіт Косів, Галичина. Похорон відбувся дня 3. листопада при участи товариства, родини і знайомих. Відпроваджено останки Покійного з дому жалоби до української церкви, а потім на місце вічного спочинку. В. Й. П.

Петро Головачук,
секр.

500 СТИПЕНДІЙ ДЛЯ НАЙЗДІБНІШИХ ПЕРСІВ.

Тепер у Франції, головнож у Парижі, є понад 500 молодих Персів. Їх вислав туди на науку перський шахРіза Пеглаві. Всіх їх він удержує із своєї цивільної листи, або на свій власний рахунок. Між тими студентами найздібніший є Ґосена Пірнія. Як він вернеться у Персію (або як тепер офіціяльно зветься Персія: Іран), його жде велика нагорода й щира похвала шаха.

НАРОДИ, ЗВИЧАЇ ТА ЖИТТЯ В ЕТІОПІЇ.

Абисинія, як це вже її назва говорить, „Габеш", є щодо населення мішанною племен і раси, мови, віри й культури. Абисинія від арабської назви „Габеш" значить „мішанина". Тому Етіопці не люблять цієї назви, а волять урядову назву „Етіопія". Це слово значить „країна чорних людей", а походить від старогрецького слова.

Етіопська хата округла, із стіжковатою стріхою з онерету, повязаного ликом, виліплена болотом або худобячим навозом. У середині така хата, як і знадвору, доволі бідна; бідніші лежать на землі, а багатші на спеціяльних канапах. Ноша Етіопців тепер уже доволі однакова, та давніше так не було. Одежа мужчин дуже проста: довгі, вузькі штани (в деяких племен короткі), біла сорочка та плащ, який закидають через плечі — це й уся одежа. Одежу роблять із бавовни. Обуви звичайно не носять; колиж носять, то свого роду сандали, та нині носять уже й черевики. Є звичай татуування, та він помало зникає, зате вдержується звичай носити спеціяльні обручі для прикраси; деякі носять у волоссю і гребінці.

Етіопці в більшости хлібороби й випасають худобу. Сіють найбільше т. зв. муринське просо. Орють примітивним ралом, а на півдні землю обробляють іще примітивніше — лише перекопують її. Попри просо найбільше плекають кукурудзу та пшеницю. Скотарство дуже розвинене й воно є основою етіопського багатства. Найбільше держать рогатої худоби, далі вівці, кози, мули й осли. Найбільше пють молока та їдять молочні перетвори, а також мясо, в деяких околицях майже зовсім кріваве, в інших околицях щойно тоді, як мясо вже втратило кров. Як платничі засоби служить сіль (у кістках), на півдні як гроші служать ріжні залізні предмети та скляні перли. Замісць грошей служить і худоба, а може бути й — невільник. Та головною монетою є таляр Марії Тереси (з р. 1779/80). Торговельне звання це окрема каста, в якій у більшости є Араби, а багато торговців є теж Жидів.

І щодо віри Етіопія є мішаниною. Є три головні віри: християнство, іслям і поганство (віра в одно божество, яке звуть батьком, або сонцем). Християнство ділиться на католицьке й коптійське. Цікаве, що релігія в Етіопії є носієм і пропаґатором мистецтва й літератури. І так портретове мистецтво в Етіопії високо розвинене, самособою в свому спеціяльному стилі. В Етіопії много- й одноженство. Жінку можна купити за означену скількість худоби, а всеж жінка не є на низькому ступні, як дехто міг би думати. Населення щодо суспільного становища ділиться на вище й нижче, а окрему верству творять невільники. Невільники є в Етіопії ще й сьогодні, хоч у значно меншій скількості, ніж колись.

Держава складається з поодиноких провінцій, з більше або менше індивідуальними прикметами, та коли треба боронитися, то це населення назверхи одностайне.

СПОВНИВСЯ ПРОКЛІН ЗРАДЖЕНОЇ ДІВЧИНИ.

У Делятині 26-літня Рефка Шмерцлер запізналася з Вольфом Шнеком, столярем із Коломиї. Залюбились і Вольф Шнек обіцяв Шмерцлерівній оженитися з нею. І дівчина згодилася.

Та до цього подружжя не хотіли допустити батьки Шнека, тому, що дівчина була бідна. Син обстоював при свому і в порозумінні зі Шмерцлерівною устійнив день шлюбу.

На передодні шлюбу зголосилася до Шмерцлерівни коломийська кравчиня Брумвасер і сказала, що Вольф Шнек був із нею довший час заручений, що заручини односторонно проти її волі зірвав, тому Шмерцлерівна не має права вийти за нього, бо він іще офіціяльно заручений з нею.

Коли слова Брумвасерівни були бизуспішні, вона схвильована кинула на свою противницю проклін, щоби зпід бальдахиму вийшла спараліжована.

Проклін зрадженої дівчини сповнився. Зараз після шлюбу, що відбувся в Коломиї, Шмерцлерівну спараліжувало на всьому тілі, а крім того захорувала на переслідуючу манію.

Лікарі не вспіли привернути здоровля нещасній. Перевезли Шверцлерівну до дому її батьків у Делятині й тут вона померла серед страшних мук.

Суддя: Отже ви кажете, що вас цей чоловік ограбив? А чи можете між усіми річами, котрі ми відібрали в обвинуваченого й котрі лежать онтут на столі, пізнати якусь вашу річ?

Свідок: Так, ось ця хусточка, на якій є вишита буква „Б".

Суддя: Це нічого ще не говорить. Я також маю хусточку зі знаком „Б".

Свідок: А то знаменито! Мені бракує дві хусточки!

У суді.

—Чому ви назвали вашу сусідку годованою гускою? — питається суддя.

— Пане суддя, таж це комплімент! Я хотів їй лише зазначити, що попросту зїв би її.

ЗЕМЛЕТРЯСЕННЯ В НЮ ЙОРКУ.

Минулого тижня навістило наше місто легеньке землетрясення. Хоч шкоди не було, всеж таки нагнало воно не одному страху на згадку, що було би вразі сильнішого землетрясення. Причини землетрясення є ріжні, головна однак причина є ця, що нутро землі, будучи огненою масою, не стерпить, коли там дістанеться вода, або коли назбирається забагато газів. Тоді повстає в нутрі землі забурення, яке потрясає землею. Подібно мається річ з людським організмом. Коли в наш організм дістанеться несвіжа і недобра пожива, вона спричинює внутрішні забурення, які через відбиванняся, гикання і кольки нагадують нам землетрясення. Від свіжої і добре зладженої поживи наш організм працює правильно. Такою поживою є мясарські вироби Стасюка. Від них люди не дістають органічних забурень, цього внутрішнього трясення. Ог.

ПЕРШИЙ УРЯДОВИЙ ДОКУМЕНТ АНҐЛІЇ ДО ЕТІОПІЇ.

Знайшли відпис оригінального документу, який анґлійська королева Єлисавета вислала 1597. року тодішньому етіопському королеві. В письмі тому королева Єлисавета поручала негусові свого посла Льоренса Алдерсея. Це письмо то перше урядове поздоровлення Лондону Етіопії, а починається так: „Непереможному та Всемогучому королеві Абисинців, великому цісареві Етіопії, височини й рівнини. Єлисавета, з ласки Божої королева Анґлії, Франції й Ірляндії, оборонниця віри вельми поважаному та сильному цісареві Етіопії, поздоров!"

Чоловік: Що? Двіста долярів за капелюх?! Таж це попросту гріх!

Жінка: Не роби собі з того нічого, цей гріх впаде на мою голову.

ТАРЗАН І ОГНЕННІ БОГИ. (27)

„Ваші носії вже зорґанізовані", сказав Орседос. „Начальник чорних поведе вас на стрічу з моїм приятелем Ґаретом. Я мушу пригадати вам на потребу таємничости. Ні один білий чоловік не сміє йти з вами! Ніхто не сміє знати, куди ви йдете!"

Джовнс усміхнувся приємно. Він був готов піддатися цим умовам. Аджеж він повинен уважати себе за щасливу людину, бо йому дано нагоду до пригод і розсліду, а крім цього гарну заплату. Всеж таки в цілій виправі була якась тайна.

Можливо, думав він собі, що його занепокоєння походило звідти, що він прийшов у цю околицю так нагло з краю культури та попав у цю тропічну гущу, з дивними голосами джунглів. „Ви будете готові до виїзду завтра", сказав Орседос. „Краще підіть виспатися добре".

Памятаючи добре на уваги Орседоса, д-р Джовнс пішов до свого готелю, одинокого в місті. Як він мандрував містом, заглиблений у свої думки, два бандити виповзли з темноти й пішли за ним услід.